

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל ... יכולה היא שתאמר עכשיו שאבא פסק מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור.....1
- ב. העורר על השדה והוא חתום עליה בעד ... איבד את זכותו.....3
- ג. עשאה סימן לאחר איבד את זכותו.....4
- ד. דיינ לא איבד את זכותו.....4
- ה. אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו.....5
- ו. אבל הדיינין חותמים אף על פי שלא קראוהו.....6
- ז. לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו.....6
- ח. אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד ... אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן.....7
- ט. מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו ... יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר
- 7

- י. בחד דאתי מכח ארבעה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו.....8
- יא. ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יהבו לה דיקלא ... ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא.....9
- יב. ההוא דאמר להו דיקלא לברת שכיב ושביק תרי פלגי דדיקלא ... קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא.....9

דף קט.

א. הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל ... יכולה היא שתאמר עכשיו שאבא פסק מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

הפוסק¹ מעות לבתו בעת שידוך ואח"כ נתרושש ואין לו לתת, פטור מחיובו², ויכול הצד השני לבטל השידוך, ומכל מקום לא יעגן כלתו ולא יתקומט עבור ממון³.

הפוסק⁴ מעות לחתנו, וכבר קידשה, ועתה אין האב נותן מה שהתחייב בין במזיד ובין באונס⁵, אינו יכול לעגן ארוסתו⁶, אף על פי שפסק האב במעמד הבת, אלא או כונסה או נותן לה גט, ואם האב כאן ואינו רוצה לפרוע, יכול להוציא ממנו בדין⁷.

אבל אם היא פסקה על עצמה אין כופין אותו, אלא יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות⁸ ויש אומרים⁹ שאם פסקה כשהיתה קטנה כופין אותו לכנוס או לפוטרה.

אם ידה משגת עתה לפרוע מה שפסק אביה, יש אומרים¹⁰ שחייבת ליתן מה שפסק.

¹ יו"ד רלב טז

² והוא מדברי שו"ת הרא"ש (כלל ח סימן ד) ומדברי הרא"ש שכתב כל זמן שאין לו ממה לפרוע, משמע שאם אח"כ יודמן לו שוב ויהא לו ממה לפרוע יהא חייב מכח השבועה, ונראה דאירי שהצד השני לא ביטל השידוך בינתיים אלא נשאה בלא הממון. ובבאה"ט (ס"ק יט) כתב בשם בית הלל דכל זה אינו אלא כשהחייב הוא מכח שבועה, אבל אם התחייב בקנין חייב לשלם כל מה שפסק, ואפילו אין לו רק דירתו חייב לשעבדו ולפרוע, ואם לא יפרע חייב למכור דירתו, והבאה"ט כתב בשם כמה אחרונים שאפילו בקנין פטור, ומצדד לחלק בין מת האב לבין העני, עיין שם. ומדברי הפוסקים נראה דאירי שבשעת פסיקה היה בידו לשלם, אבל אם נתברר שבשעת פסיקה כבר לא היה לו, אין זה אונס, ונראה שאינו נפטר מחיוב הקנס, שאין זה אלא כמהתל בחבירו, אלא שאפשר שאם הצד השני ידע מכך, וסמך שבבא הזמן ישיג למלא התחייבותו ולא עלה בידו, יש מקום לומר דהוי כאונס, וצ"ע, פתחי חושן חלק ט פרק ו הערה גב.

³ רמ"א אבהע"ז ב א וסיים ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, וכל העושה כן מיקרי נושא אשה לשם ממון, אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב, ואז יצליח, ע"כ, וכתב בח"מ (סק"א) דה"ה אם ממתין מלישא עד שימצא אשה שתתן לו ממון אסור, ועי' ביאור הגר"א (סק"ו).

⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז גב

⁵ כגון שהלך האב למדינה אחרת, או שאין לו לשלם

⁶ שיכולה היא לומר אני לא פסקתי על עצמי, ועי' פת"ש (סק"ב) אם בכה"ג יכול לגרשה בע"כ, במקום שנהוג חדר"ג, ועי' שו"ת רב פעלים (אהע"ז ח"ב סימן יב).

⁷ וכתב בערוה"ש (סימן גב סעיף ו) שאפילו אם העני יכול לכופו שימכור חפציו ולסלק הנדוניא, אלא שהחתן אכזר אם עושה כן, וצריך למהול לו.

⁸ וכתב הטור בשם יש אומרים שאם פסקה במעמד אביה כופין אותו לכנוס או לפטור, וסיים שכן דעת הרא"ש, והח"מ (סק"ב) כתב שדעת המחבר דלא כהטור, ואפילו פסקה במעמד אביה תשב עד שתלבין ראשה, וכן נראה דעת הבית שמואל (סק"ב). עוד כתב הח"מ (סק"ג) שמלשון השו"ע משמע שאע"פ שהיה לה בשעת פסיקה ועתה אין לה, אינה יכולה לומר מה אעשה שאין לי.

⁹ שו"ע שם כדעת הרמב"ם, ובב"י כתב שאין כן דעת כמה ראשונים, ולכן לא הביא הטור דעת הרמב"ם.

¹⁰ רמ"א שם, וכ"ש כשפסקה על עצמה ויש לה, ואם לא תתן תתענן, ובח"מ (סק"ד) וב"י (סק"ג) כתבו שמדברי הש"ג אפשר לדייק דקאי רק על פסקה על עצמה, או שפסק האב במעמד שלה, ומ"מ מדברי הגהמ"י משמע כרמ"א.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

לאחר שנשאה, אף על פי שפסקה היא על עצמה, אינו יכול לבגוד באשתו בגלל שאין נותנין לה מה שפסקו לו. אלא חייב בכל דבר שאיש חייב לאשתו, ומ"מ¹¹ מוציאין מהאב או ממנה ע"פ ב"ד מה שפסקו לו, ואפילו יש להם ואינם רוצים ליתן אינו יכול לבגוד בה¹².

ב. העורר על השדה והוא חתום עליה בעד ... איבר את זכותו

ראובן¹³ שמכר לשמעון שדה והיה לוי אחד מעידי השטר, ובא לוי לערער על השדה וטוען שראובן גזל אותה ממנו, אין שומעין לו ואין משגיחין על שום ראיה שיביא על אותה שדה,

אפילו כשאין לראובן המוכר עדים שהוא שלו מאבות או בקניה¹⁴, והרי איבר כל זכותו, שאומרים לו היאך תעיד על המכר ותבא ותערער לא היה לך לחתום¹⁵.

ודוקא שחתם עם עד אחד שהרי הוא שטר גמור, אבל אם חתם לבדו לא אבד זכותו, שיש לו לומר מה שחתם משום שהיה יודע שאין חתימת עד אחד כלום, ואדרבה נתעסק עמו בכוונה שיהיה מעורב בעסקו לידע מה יהיה אחריתו והיכן יבקשנה, וכן אם לא חתם בעד רק לכבוד בעלמא, אף על פי שחתומים עליו יותר לא אבד זכותו.

וכן אם נתן לוי לשמעון המחזיק עצה לקנותו, לא איבר זכותו¹⁶.

וכל זה כשמערער ואומר שהשדה היתה גזולה מידו, אבל אם לוי בא לטעון שהשדה שדן כיון שהוא מלוה וחתם בעד כשמכרה ראובן הלזה לשמעון חוזר וטורף מידו, שמכיון שאין לו אלא שעבוד על השדה של הלזה אין החתימה מרעת זכותו¹⁷.

¹¹ ב"ש ד

¹² ועיין בשו"ת שיבת ציון (סימן פח) האריך לדון בפלוגתא דשו"ת פני משה (ח"א סימן עז) והמשל"מ (פכ"ג מאישות הט"ז) האם יכול לגרש בע"כ במקום שיש תקנת רגמ"ה כשאין נותנים לו הנדוניא, ונראה דעתו לצדד להלכה כהמשל"מ ודלא כהפני משה, ואינו יכול לגרש. ועיין ובשו"ת חת"ס אהע"ז ח"א סימן קנ ובסימן קנב הובאה תשובת הגרע"א לאותו שואל (נדפס גם בשו"ת רעק"א מהדו"ת סימן סה),

¹³ שו"ע ונו"כ חו"מ קמז א

¹⁴ סמ"ע שם א

¹⁵ ועיין תומים [סק"א] שהניח בצ"ע אם מביא עדים שראובן גזלה ממנו אי מהני, כיון דלא מהני הודאה לגזולן

¹⁶ סמ"ע שם ב

¹⁷ סמ"ע שם משו"ע קיא יז ועיי"ש באורים ל שהסברא שאפשר דהשני נח לו למרוף הימנו, וגם אולי יפרע לו הלזה ממקום אחר ולכך יכול לחתום.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ג. עשאה סימן לאחר איבד את זכותו

ואין¹⁸ צריך לומר אם עשאה סימן לאחר שאיבד זכותו, כיצד, כגון שלוי¹⁹ המערער על שדה שביד ראובן היה לו שדה אצל זו שמערער עליה ומכרה לשמעון, וכשסימן לשמעון את גבולות השדה כתב לו כסימן "שדה של ראובן בצד פלוני". שמוזה מוכח שאינה שלו שלא היה לו לכתוב על שדה שמערער עליה שהיא של שמעון.

או שמכר ראובן המחזיק שדה שאצל זו וכתב לו מצד מזרח או מערב שדה שלי וחתם עליו לוי המערער לעד, ואפילו אם אחר היה לו שדה אצל זו ומכרה לאחר וכתב במצרים מצד מזרח או מערב שדהו של ראובן וחתם לוי המערער לעד, איבד זכותו, שלא היה לו לחתום אם היא שלו.

וכן הדין אם ראובן המחזיק מכר שדה שאצלה וכתבו בבגבולות השדה מצד מזרח או מערב שדהו של לוי המערער אבד ראובן את זכותו.

ואפטרופוס או בי"ד שמכרו של יתומים בכה"ג לא אבדו בזה זכות שלהם שעל השדה כשטענו אח"כ חוב ושעבוד על שדה זו, שמשום טובת של יתומים עשו ולא רצו לבטל על ידי כך אותו העסק שראו שהיה בטל בכך אבל טענה שהוא שלהן לגמרי, בב"ד ואפטרופוס פשיטא דאיבדו את זכותן²⁰.

מערער ששכר הקרקע מן המחזיק הרי הוא כחתום עליה בעד ואיבד זכותו, שלא היה לו לשוכרו אלא ליטלה ולומר שלי הוא²¹.

ד. דין לא איבד את זכותו

במה דברים²² אמורים שאבד זכותו שחתם בעד, אבל אם המערער דין שחתם במקום השטר יכול לערער, מפני שיכול לומר לא ידעתי מה היה כתוב בשטר מפני שהדיינים יכולין לקיים השטר אף על פי שלא קראוהו,

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁹ עיי"ש סמ"ע ג שכל הדונמאות דלהלן בכלל דברי המחבר

²⁰ רמ"א שם על פי סמ"ע שם ה

²¹ רמ"א שם

²² שו"ע ונו"כ שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

שאינם אלא אחתימת ידי העדים, ואפילו אם חתם על קיום בשטר שיש בו סימני השדה²³.

אבל היה דיון שהגבה לזה הקרקע בחובו שהיה חייב לו המחזיק, אבד זכותו שהוא גרע מעד החתום²⁴.

ה. אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו

צריך שהעדים היודעים את הענין הנעשה בפניהם²⁵, יקראו את השטר קודם שיחתמוהו, שידעו בודאי שבשטר נכתב המעשה כמו שראו, ולא יסמכו על אחרים שיקראוהו לפניהם אפילו הם שנים, שמא ישקרו לפניהם, ואין כתוב בשטר מה שקראו. ויש אומרים שאם העדים יודעין את הענין הנעשה בפניהם והקוראים לפניהם את השטר הם שנים, יכולין לסמוך עליהם שכן כתוב בשטר ולחתום, ואפילו אם אינם מבינים לשון השטר ושנים הקוראים מתרגמין להם לשון השטר והם חותמין כשר, וכן עיקר²⁶.

יש אומרים כל מה שקורין לפני העבור חותמין עליו אף על פי שלא קראוהו, שיראים לשקר לפני העבור.

במה דברים אמורים בסתם בני אדם, אבל ראש בי"ד שהיה יודע ענין השטר וקראו לפניו הסופר שלו, הואיל והוא מאמין אותו בכל דבריו, וגם אימתו מוטל עליו וירא מפניו שלא ישנה ממה שכתוב לפניו, הרי זה חותם השטר אף על פי שלא קראו הוא בעצמו, דודאי מתוך יראתו לא שנה²⁷. אבל איניש דעלמא וסופר של ראש בי"ד או הראש בי"ד וסופר אחר, אין כאן אימה על הקורא לפיכך אין לסמוך עליו. וגם בראש בי"ד וסופר שלו דוקא, שהראש בי"ד יודע הענין מקודם, והרי הוא עצמו העד ואינו סומך על הסופר רק במה שכך כתוב בשטר כמו שקרא לפניו, אבל אם אינו יודע הראש בי"ד את הענין, רק ע"י שיקרא אותו הסופר לפניו מתוך הכתב, הרי זה אסור לחתום עד מפני עד שהתורה פסלתו.

²³ שושנת יעקב שם ו

²⁴ דאין לך עבד מעשה יותר מזה, ואין מעשה ב"ד דיבורא בעלמא דנימא דעביד איניש דמקרי ואמר, אלא מעשה רבה הוא, ואף על פי שלא חתמו הבי"ד בשטר גוביינא, אלא צוו לעדים וחתמו, שלוחן כמותן. סמ"ע וביאור הגר"א י

²⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ מה ב

²⁶ רמ"א שם והש"ך ס"ל לכתחילה כדעה ראשונה ואפילו מסית לפי תומו לא מהני, וכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד כשר. אורים ד

²⁷ דלא הוי עד מפי עד, דהא גוף העדות יודע הוא בעצמו, רק הוא קורא לפניו איך כתוב בשטר והוי ליה מילתא דעבידי לגלויא, סמ"ע שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ולפיכך כל שטר²⁸ הבא לפנינו שעדים מעידים על חתימת העדים מקיימין אותו, ואין חוששין לריעותא שמא נעשה בו, שחזקה שאין העדים חותמין על השטר אלא אם כן קראוהו ויודעים לחתום, ואי ואם העדים לפנינו ויודעים אנו שאינם יודעים לקרוא, אף על גב שהעידו על חתימת ידיהם, מדייקים בעדותם על פה, אם מכוונים למה שכתבו בשטר מקיימים אותו.

דף קט:

ו. אבל הדיינין חותמים אף על פי שלא קראוהו

דיינין²⁹ החתומין לקיים השטר חותמין אף על פי שלא קראוהו, שהרי אינם צריכין לידע אלא אם חתימת העדים כשר או פסול.

ודוקא מה שיש בגוף השטר אינם צריכין לקרות, אבל מכל מקום צריכין לראות מי הם המלוה והלוה, כדי שלא יהיו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם³⁰. או³¹ שיכתבו תוך הקיום מי הם עידי הקיום, שאם יהיו פסולים למלוה וללוה יכולין להכיר אחר כך. ויש אומרים³² שאין צריכין לקרותו כלל.

ז. לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו

מה שהתבאר לעיל שעושה סימן לאחר איבד זכותו כל זה במכר המחזיק לאחר³³, אך אם מכר למערער עצמו, כגון שראובן המחזיק מכר שדה הסמוך לשדה המריבה, ללוי המערער, וכתב לוי על שדה המריבה כסימן הגבולות, שדה של ראובן, לא איבד זכותו כיון שיכול לומר אם לא הייתי עושה כך לא היה מוכר לי, ואפילו למסור מודעא לא הייתי יכול מכיון שבסוף היה נודע לו דחברך חברא אית ליה, ולא היה מוכר לי.

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ה

²⁹ שו"ע ונו"כ שם מו ב

³⁰ זהו דעת הר"ן וריב"ש וסיעתם דלעיל סעיף י"ט דפסלי בעדי קיום הקרובים ללוה ולמלוה, ולפיכך צריכים הם לראות, וה"ה דכשיכתבו מי הם עדי קיום סגי. וכ"כ הריטב"א. וכ"כ הנמוקי יוסף סוף פרק יש נוחלין. ש"ך שם נא

³¹ הרמ"א והלבוש כתבו זה בשם י"א אך עיין בש"ך נב שזהו גם לדעה הראשונה

³² הרשב"א בתשובות [המיוחסות ל] רמב"ן סימן קי"ב, מבואר שם להדיא מעמו, משום דעדי קיום ודייני קיום הקרובים למלוה וללוה כשרים, והוא היש מי שמכשיר בסעיף י"ט, ולפיכך א"צ לקרותו כלל ולא לכתוב שם העדים כלל. ש"ך נא

³³ סמ"ע שם קמז ד, ש"ך ב

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ח. אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד ... אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן

בשחתם³⁴ על סימן לאחר וטען העד החתום ובא לערער ואמר תלם אחד הוא שעשיתי לו סימן ולא כל השדה, ואותו תלם הסמוך למיצר בלבד הוא של ראובן, הרי זו טענה נכונה, ויש לו לערער על כל השדה חוץ מאותו תלם, והוא שיש בתלם ט' קבין שהוא שיעור שדה³⁵, שהרי כתב לו מצד פלוני שדה פלוני, ואם אין כתוב בשטר שדה אלא קרקע, אין לו אלא תלם קטן.

חזר וטען חזרתי ולקחתי ממנו אותו תלם שהודיתי בו, אפילו לא טען כן מיד³⁶, אם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן במינו³⁷ שאם רצה אמר אין זה כתב ידי ומעולם לא עשיתי לו סימן³⁸, וכן אפילו כתב ידו יוצא ממקום אחר והחזיק בו שלשה שנים נאמן³⁹.

טען מה שעשאו סימן לאחר בשם זה לאו משום שהוא שלו, רק שהנכסים נקראים כך על שם פלוני מפני שהיו שלו מתחלה, טענתיה טענה, אלא אם כן פירש בהדיא שהם שלו.

ט. מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו ... יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר

³⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

³⁵ סמ"ע ז

³⁶ אלא גם לאחר שטען תחילה בבית דין לא הודיתי לו אלא על תלם אחד, יכול אח"כ לחזור ולומר גם אותו תלם איני מניחו בידו כי כבר חזרתי ולקחתי מידו, סמ"ע שם ח

³⁷ מדכתב הרמ"א סתם, משמע שאפילו אינו מוחזק בה כלל אלא שהקרקע הוא תחת יד המחזיק אפ"ה כל שאין כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו במינו דמזויף, ועיין שם בר"ן פרק בתרא דכתובות (סד, ב בדפי הרי"ף) והיא שיטת תוס' (שם קט, ב ד"ה אם טען) והרא"ש (שם פ"ג סי' י"ב), ואמרינן בזה מינו להוציא, דהא מודה שכבר מכר הקרקע אלא שחזר ולקחה ממנו והוי להוציא מחזקת בעלים הראשונים, ומשום דאמרינן מינו להוציא מחזקת בעלים הראשונים, ודוקא בממון שמוחזק תחת ידו ממש הוא דאלים חזקה זו ולא מהני מינו להוציא מחזקת ממון ממש, אבל נגד חזקת מרא קמא שפיר מהני מינו וכמ"ש בסימן פ"ב סק"ג ע"ש. קצוה"ח שם א

³⁸ ומ"מ אינו נאמן לומר לא הודיתי אלא על תלם אחד פחות מט' קבין, דהו"ל כמינו במקום עדים דאנן סהדי דאין שדה פחות מט' קבין, סמ"ע ט

³⁹ . ועיין נתיב"מ ביאורים [סק"ג] דמיירי שהוציאו מיד המחזיק קודם שעשה הסימן, והמחזיק היה יודע שעשאו לסימן, ולכך מהני טענת חזקה של המערער. אבל אם עשאו סימן קודם שהוציאו בדין מיד המחזיק, רק מחמת שהב"ד והמחזיק לא ידעו מהשטר של עשיית הסימן, אינו יכול לטעון חזרתי ולקחתי. והטעם, כיון שבטעות בא לידו, ועוד, שהמחזיק יכול לטעון שמחמת שלא ידע מהשטר עד עכשיו, לכך לא מיחה.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

מי שהלך⁴⁰ למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו, כגון שהיו ד' שדות של אחרים מקיפין סביב לשדהו והיה לו דרך על אחד מהם, ובאורך הזמן שלא היה בביתו נשתכח באיזה שדה מן השדות המקיפין היה דרכו לשדהו, וכל אחד מדרהו לשדה אחר, בין שהיו הד' שדות מקיפין אותה לד' אנשים בין שהיו ד' שקנו מאחד⁴¹, הרי כל אחד מהם יכול לדחותו ואומר לו הבא ראיה שדרך שלך עלי שמא הוא על חבירי, לפיכך דרכו אבד ביניהם והוא יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר.

אולם זה רק כשגוף הקרקע של בעלי השדות ושעבדו עצמם לתת לו מעבר⁴², אך אם היתה שם דרך שהיא שלו אסור לקנות מהם, והקונה מהם אסור להשתמש עד שיחזירו לו ביניהם דרך.

וכן הדין אם נאבדה שדהו בין השדות של ארבעה אנשים אסור לקנות מהם, והקונה מהם אסור להשתמש עד שיחזיר להגזול שדה⁴³.

י. בחד דאתי מכח ארבעה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעווי דינא בהדייהו

וכן הדין⁴⁴ אם היו הד' שדות עכשיו ביד איש אחד שקנה אותם מארבע אנשים שונים אין לו דרך עליו, ולא יוכל לומר ממה נפשך דרך אית לי גבך, מפני שיכול לומר לו אם אחזיר לכל אחד את שטרו⁴⁵ אין אתה יכול לעבור על אחד מהם⁴⁶, גם עכשיו לא תעבור עלי, ואינו יכול לומר שתחזיר אדון עמהם, שכמי שהחזיר הוא שיאמר לו אני קניתי מכל אחד מהם כל זכות שיש לו בו.

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם קמח א

⁴¹ סמ"ע שם א

⁴² שדוקא בנאבד לו דרך, דהיינו שגוף הקרקע הוא של בעל השדה, רק שיש לו שעבוד על בעל השדה שיתן לו דריסת רגל בתוך שדהו לכשיצטרך לילך, ולכך אין לו דרך בחד שקנה מארבעה, דכיון דבשעה שהיו השדות תחת ידי הארבעה לא היה יכול לתבוע אחד מהם בשעבוד הגוף, גם שיעבוד נכסי בטל. וכן בארבעה שקנו מחד אין המוכר חייב להחזיר הדמים שקיבל בעד הדרך, דמזיק שעבוד של חבירו בכח"נ פטור. נתיב"מ שם א

⁴³ נתיב"מ שם א

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴⁵ דהיבא דאית ליה לאדם ריוח בהחזרת השמר יכול לומר כן, ואף אם לא החזירו כאילו החזירו דמי, והבא נמי יש לו ריוח דאם יחזיר השמר יחזיר לו דמי כל השדות, סמ"ע שם ב

⁴⁶ אולם אם מתו כל המוכרים חייב לתת לו דרך אחד. ש"ך שם ב, אך מוכח משו"ת רמ"א קט שאין חילוק. קצוה"ח שם א ועיין נתיב"מ שם ב שתיקו הגירסא בש"ך כדברי הרמ"א

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אבל אם היה בעל הד' שדות המקיפו איש אחד מעולם מאז ועד עתה, או שקנה כלל הארבע מאדם אחד⁴⁷, הרי זה אומר לו מכל מקום דרכי עליך ממה נפשך, וילך לו בקצרה באיזה שירצה בעל הד' שדות שהברירה בידו היא, ואם לא יתרצה זה, עליו הראיה כי הוא המוציא.

ואם החזיק בדרך אחד ג' שנים כדין חזקה ואומר זו היא דרכי, אין מסלקין אותו ממנה אלא בראיה, שהרי חזקתו חזקה שיש עמה טענה היא.

יא. ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יתבו לה דיקלא ... ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא

מי שצוה⁴⁸ בשעת מיתתו שיתנו לבנו פלוני דקל או שדה חוץ מירושתו, וחלקו ולא נתנו לו, החלוקה בטלה, ויתנו לזה מה שצוה המוריש ויחזרו ויחלקו, ואם אחד רוצה ליתן משלו וחבירו ישלם לו מעות, הרשות בידו והחלוקה קיימת.

יב. ההוא דאמר להו דיקלא לברת שניב ושביק תרי פלגי דדיקלא ... קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא

צוה⁴⁹ שיתנו דקל לפלוני והניח שני חצאי דקלים⁵⁰, כגון שיש לו שותפות בשני דקלים עם אחרים ובכל אחד יש לו החצי, יטלם המקבל, ואין אומרים כיון שאין לו דקל שלם לא נתן לו ולא כלום שהרי אין לו דקל, שודאי לזה נתכווין וקראם לשניהם יחד דקל⁵¹.

⁴⁷ סמ"ע שם ג

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם קפח ב

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם רנג כב

⁵⁰ סמ"ע שם מז

⁵¹ נראה דדוקא בדקלים דהכוונה בחצאים בשותפות וכמש"כ הסמ"ע [ס"ק מ"ז], אבל בשדה אי יש לו שני חצאי שיעור שדה ממש [עי' לעיל סי' קע"א] אפשר דלא מיקרי כלל שדה, ועכ"פ אי יש לו שדה שלימה מסתברא דלא מצו למיתב חצאין וצ"ע. חבל יוסף אולם המשפט שם טו. צ"ע אי גם בתלתי אי בריבעי נמי קרי ליה דיקלא. בית יעקב אסטרין שם יח

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואפילו הניח דקלים שלימים גם כן⁵², יכולין היורשים לתת לו אלו השני חצאים ויאמרו שלזה נתכווין, אף על גב שודאי יש לו טורח יותר בעבודת שני חצאי דקלים מעבודת דקל אחד, המוציא מחבירו עליו הראיה⁵³.

⁵² רמ"א שם

⁵³ עיין בטור [סעיף ל"ח] שיש פלוגתא בזה, די"א דאם יש לו דקל שלם צריך ליתן לו דקל שלם. וכתב ב"י שם בדברי הרמב"ם בפ"א דזכיה [הכ"ב] נוטים לדברי הי"א, עכ"ל. ונראה נמי דכן היא דעת המחבר מדרסתם וכתב שלזה נתכווין, דסתם לשון זה משמע כיון דאין לו דקל שלם ודאי לזה נתכווין. ובהיות כן ק"ק על מור"ם דהו"ל למימר דהאי אפילו יש לו דקלים שלמים בלשון י"א כיון דהמחבר לא ס"ל הכי, ובפרט שהרא"ש [בשם יש אומרים, כתובות פ"ג סי' י"ד] ג"כ לא ס"ל הכי וכמו (שמסיק) [שכתב] הטור בשמו.